

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“สพฺพตถกกมฺมฐาณ — กรรมฐานที่เป็นประโยชน์ในที่ทั้งปวง”

คำว่า **สพฺพตถกกมฺมฐาณ** อ่านแบบภาษาบาลีว่า สับ - พัด - ณะ - กะ - กำ - มัด - ณา - นะ มาจากคำว่า **สพฺพ** (ทั้งปวง) **ตถก** (มีประโยชน์, พึงปรารถนา) กับคำว่า **กมฺมฐาณ** (ที่ตั้งแห่งการกระทำ) รวมกันเป็น **สพฺพตถกกมฺมฐาณ** เขียนเป็นไทยได้ว่า **สัพพัตถกกัมมฐาน** หรือ **สัพพัตถกกรรมฐาน** หมายถึง กรรมฐานที่ตั้งแห่งการกระทำ (การอบรมเจริญ) ที่เป็นประโยชน์หรือพึงปรารถนาในที่ทั้งปวง กล่าวถึงสภาพธรรมฝ่ายดี ๒ ประการ คือ เมตตา กับ มรณสติ ซึ่งไม่เป็นโทษเป็นภัยแก่ใครๆ เลย ทั้งกับตนเองและผู้อื่น ตามข้อความจากปรมัตถโชติกา อรรถกถาขุททกนิกาย สุตตนีบาต ชัคควิสาณสูตร ว่า

“เมตตาและมรณสติ ชื่อว่า สัพพัตถกกัมมฐาน, กัมมฐานนั้น เรียกว่า **สัพพัตถกะ** เพราะเป็นกัมมฐานอันบุคคลพึงปรารถนาในที่ทั้งปวง, ชื่อว่า เมตตา อันบุคคลพึงปรารถนาในที่ทั้งปวง มีอवास (ที่อยู่) เป็นต้น จริ่งอยู่ ภิกษุอยู่ด้วยเมตตาในอवास ย่อมเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของ **สพฺรหมจารี (ผู้ประพฤติประเสริฐร่วมกัน)** ทั้งหลาย อันเพื่อนพรหมจารีนั้นไม่กระทบกระทั่ง ถึงความผาสุกอยู่, อยู่ด้วยเมตตา ในเทวดาทั้งหลาย เป็นผู้อันเหล่าเทวดารักษาคุ้มครองแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข, อยู่ด้วยเมตตา ในพระราชาและมหาอำมาตย์ของพระราชา เป็นต้น อันท่านเหล่านั้นนับถือแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข, อยู่ด้วยเมตตา ในบ้านและนิคม เป็นต้น อันมนุษย์ทั้งหลายในที่ทั้งปวงมีที่เป็นที่เกี่ยวไปเพื่อภิกษา (เที่ยวบิณฑบาต) เป็นต้น สักการะเคารพแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข **ผู้ละความใคร่ในชีวิต ด้วยการเจริญมรณานุสสติ ไม่ประมาทอยู่”**.

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ว่าจะเป็นส่วนใด ล้วนเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก เพื่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลสโดยส่วนเดียว ไม่มีคำสอนแม้แต่บทเดียวที่เป็นไปเพื่อการพอกพูนขึ้นของกิเลสอกุศลธรรมทั้งหลาย แม้ที่กล่าวถึง **สัพพัตถกกัมมฐาน** ก็กล่าวถึงสภาพธรรมที่งดงาม ที่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นโทษเป็นภัยแก่ใครๆ เลย แม้แต่น้อย เป็นสิ่งที่ควรมี ควรอบรมเจริญในชีวิตประจำวัน

สัพพัตถกกัมมฐาน หมายถึง กัมมฐาน (ที่ตั้งแห่งการกระทำ) ที่เป็นประโยชน์ในที่ทั้งปวง หรือ พึงปรารถนาในที่ทั้งปวง คือ ในทุกที่ทุกสถาน ไม่มีจำกัดว่าจะเป็นที่ไหน มี ๒ ประการ คือ **เมตตา** ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน ความหวังดี ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และ **มรณสติ** สติที่ปรารภความตายเกิดขึ้นแล้วเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต ซึ่งเป็นธรรมฝ่ายดีทั้งคู่

คำอธิบายพอที่จะเป็นความเข้าใจเบื้องต้น มีดังนี้

๑. เมตตา หมายถึง ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน ความหวังดีเกื้อกูล มุ่งประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นมิตรทันที ให้อภัยได้ทันที ใจไม่เป็นทุกข์ไม่มีความเดือดร้อน เป็นเรื่องที่ยากกว่าความโกรธ เพราะโกรธต้องหาเรื่องผูกโกรธ ย้อนคิดถึงเรื่องที่ทำให้ตนเองโกรธมากมาย ซึ่งไม่ได้อยู่ที่คนอื่น แต่เป็นเพราะกิเลสของตนเองเท่านั้น เมื่อความโกรธเกิดขึ้น ก็ประทุษร้ายตนเองก่อน เพราะขณะนั้น ถูกไฟคือโทสะแผดเผาทำร้ายจิตใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ก็ไม่สามารถสะสมเมตตา ให้เจริญขึ้นได้ โทสะหรือความโกรธที่มีกำลังย่อมเป็นเหตุให้ทำสิ่งที่ทำไยยาก เช่น ฆ่า เบียดเบียน ประทุษร้ายผู้อื่น เป็นต้น ถ้าปัญญาไม่มีกำลัง ก็ย่อมไม่สามารถดับหรือทำลายกิเลสได้ ถ้าชาตินี้ เมตตาเกิดไม่ได้ ชาตินี้หน้าเมตตาก็น้อยมากเหมือนไม่มี แม้คิดว่ามี แต่อาจเป็นโลภะก็ได้ อย่างเช่น รักญาติพี่น้อง ติดข้องในเพื่อน แต่ถ้าเป็นเมตตาแล้วต่างกันมาก เนื่องจากเมตตาเป็นกุศลธรรม เป็นธรรมที่ดีงาม

๒. มรณสติ สติที่เกิดขึ้นปรารภความตายแล้วเป็นเหตุให้กุศลธรรมเจริญขึ้น ทำให้เป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทหมั่นเมาในชีวิต เป็นเรื่องธรรมดาของสัตว์โลกที่เกิดมาแล้วจะต้องตาย ทุกชีวิตมีความตายเป็นที่สุด เห็นกันวันนี้อาจไม่เห็นกันในวันหน้า จากโลกนี้ไปแล้วจะไปไหน เกิดเป็นอะไร ก็ไม่สามารถที่จะทราบได้ อกุศลที่สะสมไว้เต็มวันและในเวลาที่ผ่านๆ มาตลอดจนถึงในชาติที่ผ่านๆ มาด้วย ก็สะสมสืบต่อไปอีกในสังสารวัฏฏ์ เจอบุคคลใหม่ ก็รักอีก โกรธอีก ด้วยเหตุนี้ การฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ประโยชน์สูงสุดคือ เห็นธรรมตามความเป็นจริง มิฉะนั้น ไม่มีทางที่จะขัดเกลาละคลายกิเลสได้ และที่น่าพิจารณาคือ สมบัติมีมากมาย แต่จะตายอยู่แล้ว ยังอยากเก็บไว้ เป็นของเราไปเรื่อย ๆ นาน ๆ หรือ เคยโกรธใคร จะตายอยู่แล้วก็ขอโกรธต่อไป หรือว่าจริงๆ แล้ว ไม่มีอะไรเลยที่จะเป็นของใครอย่างแท้จริง และกิเลสไม่เป็นประโยชน์แก่ใครเลยแม้แต่น้อย ถ้าไม่เป็นผู้ว่าง่ายในการที่จะขัดเกลาละคลายกิเลสตั้งแต่ในขณะนี้ ต่อไปก็ยิ่งยาก มีแต่จะสะสมพอกพูนสิ่งที่ไม่ดีต่อไปอีก

เมื่อเข้าใจว่าทุกคนเกิดมาแล้วจะต้องตาย เกิดมาแล้วตายทุกคนไม่ว่าใครเลย แม้แต่ตัวเราเอง ก็จะต้องตายเหมือนอย่างคนที่ตายไปแล้วนั้นแหละ จึงควรอย่างยิ่งที่จะสะสมกุศลธรรมเป็นที่พึงให้กับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก ที่เจริญขึ้นจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในชีวิตประจำวัน ไม่ขาดการฟังพระธรรม ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็ก ที่ละน้อย เมื่อปัญญาเจริญขึ้น กุศลธรรมประการต่างๆ มี เมตตา เป็นต้น ก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นตามระดับขั้นของปัญญา ด้วย ซึ่งเป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลสโดยตลอด.

ชมรมบ้านรัชมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖